

OTSUS

22.06.2020 nr 5-5/2020-017

Koondumise nr 07/2020 Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond ja Eesti Biogaas OÜ; Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond, Osühing ESTONIA / OÜ Oisu Biogaas ning Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond, Osühing Tammikus, OÜ Askoterm / OÜ Vinni Biogaas lubamine

1. Koondumine

16.03.2020 sai Konkurentsiamet koondumise teate, mille kohaselt sõlmisid Alexela Varahalduse AS (registrikood 10423960), OÜ 4E Biofond (registrikood 11504910), AKTSIASELTS INFORTAR (registrikood 10139414) ning Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond ühise valitseva mõju all olev ettevõtja Eesti Biogaas OÜ (registrikood 14754903) 13.03.2020 osanike lepingu muutmise lepingu, millega muudeti 04.12.2019 Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond ja AKTSIASELTSi INFORTAR vahel sõlmitud Eesti Biogaas OÜ osanike lepingut. Samuti sõlmisid OÜ 4E Biofond ja Eesti Biogaas OÜ 13.03.2020 osade müügilepingu, mille kohaselt võõrandab OÜ 4E Biofond kõik talle kuuluvad osad äriühingutes OÜ Oisu Biogaas (registrikood 11515434) ja OÜ Vinni Biogaas (registrikood 11512714) äriühingule Eesti Biogaas OÜ.

Tehingute tulemusel: 1) moodustavad Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 19 lg 2 tähenduses ühiselt uue ettevõtja Eesti Biogaas OÜ, kelle äritegevus on kavandatud pikaajaliseks ja iseseisvaks; 2) omandavad Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond (Eesti Biogaas OÜ kaudu), OÜ Askoterm (registrikood 10220955) ja Osühing Tammikus (registrikood 10229132) ühiselt valitseva mõju OÜ Vinni Biogaas üle ning 3) Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond (Eesti Biogaas OÜ kaudu) ja Osühing ESTONIA (registrikood 10038386) ühiselt valitseva mõju OÜ Oisu Biogaas üle KonkS § 2 lg 4 ja KonkS § 19 lg 1 p 3 tähenduses.

2. Koondumise osalised

KonkS § 20 punkti 3 järgi on koondumise osaliseks füüsilised isikud või ettevõtjad, kes ühiselt omandavad valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle.

KonKS § 20 punkti 4 järgi on koondumise osaliseks ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle omandatakse valitsev mõju.

Seega on koondumise osalisteks Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond, Eesti Biogaas OÜ, Osühing ESTONIA, Osühing Tammikus, OÜ Askoterm, OÜ Oisu Biogaas ja OÜ Vinni Biogaas.

Alexela Varahalduse AS on Eestis registreeritud äriühing, mille põhitegevuseks on finantsinvesteeringute haldamine. Alexela Varahalduse AS-i üle omab Kasperwiki Laevaomanikud OÜ kaudu valitsevat mõju füüsiline isik H. H. (isikukood [...]). Ühtlasi omab H. H. läbi Alexela Varahalduse AS-i ja talle kuuluvate aktsiate kaudu valitsevat mõju Alexela Group OÜ üle.

Alexela Group OÜ tütarettvõtjad tegutsevad erinevates majandusvaldkondades. Energeetika valdkonnas tegeleb kontsern bensiini ja diislikütuse jae- ja hulgimüügiga, põlevkivi kaevandamise, põlevkivist õlisaaduste tootmise ja müügiga, soojus- ja elektrienergia tootmise ja müügiga, balloongaasi müügiga, vedelgaasisüsteemide projekteerimise, paigaldamise ja hooldusega, maagaasi müügiga ning võrguteenuste osutamisega, terminaliteenuste osutamisega ning energialahenduste arendamisega. Kinnisvara valdkonnas tegeleb kontsern tööstus,- äri,- ja eramukinnisvara arendusega. Metallivaldkonnas tegeleb kontsern haagiste tootmise ja müügiga, teraskonstruktsioonide ja pisidetallide kuumtsinkimise ja tsingitud detailide passiveerimisega ning metalltööde (so metallkonstruktsioonide ja detailide) allhangete pakkumisega. Kirjastusvaldkonnas omab kontsern ühist valitsevat mõju AS Õhtuleht kirjastuse üle, mis tegeleb ajalehtede ja ajakirjade kirjastamisega ning reklaami avalikustamisega trüki- ja internetimeedias.

OÜ 4E Biofond on AKTSIASSELTSi INFORTAR valitseva mõju all olev valdusettevõtja. OÜ 4E Biofond omab osalusi OÜ-s Vinni Biogaas (46,5%) ja OÜ-s Oisu Biogaas (40%), äriühingute põhitegevuseks on biogaasi tootmine ning sellest omakorda elektri- ja soojusenergia tootmine ja müük.

AKTSIASSELTSis INFORTAR omavad üle 10% osalust OÜ Abante (25,11%), Osühing Mersok (25,12%) ja Pärdiklill OÜ (25,12%), mille üle omavad omakorda valitsevat mõju füüsilised isikud vastavalt: A. H. (isikukood [...]), E. P. (isikukood [...]) ja K. J. (isikukood [...]).

AKTSIASSELTS INFORTAR on investeerimisettevõtja, mis teeb investeeringuid erinevates ärivaldkondades tegutsevatesse äriühingutesse. AKTSIASSELTSi INFORTAR valitseva mõju alla kuuluvad ettevõtjad tegelevad finants- ja kinnisvarainvesteeringute haldamisega, energeetikaga, trükiteenuste pakkumisega, klaastoodete, lauanõude ja köögitarvikute pakkumisega nii erinevatele tootlustusteenuseid pakkuvatele ettevõtjatele kui ka eraisikutele; valutavahetusteenuste, meelelahutusautomaatidega seotud teenuste, maavarade tootmise ja karjäärade arendusega, spordirajatiste haldamisega, projekteerimis- ja ehitusteenuste pakkumisega ja taksondusega seotud teenustega. AKTSIASSELTSile INFORTAR kuulub ka vähemusosalus Tallinna börsil noteeritud AS-is Tallink Grupp, mis pakub reisijate- ning kaubaveoteenuseid meritsi Balti mere piirkonnas.

AKTSIASSELTSi INFORTAR valitseva mõju all oleva ettevõtja AS Eesti Gaas (registrikood 10178905) põhiliseks tegevuseks on maagaasi müük, vähesel määral ka elektri müük. AS Eesti Gaas tütarettvõtja AS EG Ehitus (registrikood 11097051) tegeleb

gaasitorustike ja rajatiste ehitamise, gaasivarustustööde teostusega ning gaasi- ja küttesüsteemide müügi, paigalduse ja hooldusega. AS EG Ehitus tegevusalade hulka kuulub ka keskkütte-, vee-, ja kanalisatsioonitorustike ja nendega seotud rajatiste ehitamine ja hooldus. AS Eesti Gaas tütarettevõtjatest on AS Gaasivõrk maagaasi jaotusteenust (võrguteenust) osutav ettevõtja, OÜ HG ProSolution teostab gaasivarustustööde projekteerimist ning osutab projektijuhtimisteenust, OÜ Elenger Marine tegeleb laevade punkerdamisega LNG-ga, ja OÜ Bussitanklad hetkel aktiivset majandustegevust ei oma. Lisaks kuulub AS-le Eesti Gaas 80% osalus neljas päikseenergia tootmisega tegelevas ettevõtjas: OÜ Pärnu Päikesepark 1, OÜ Pärnu Päikesepark 2, OÜ Pärnu Päikesepark 3, ning OÜ Pärnu Päikesepark 4. AS Eesti Gaas tegutseb Lätis SIA Elenger, Leedus UAB EG Energija ja Soomes OY Elenger nime all.

Eesti Biogaas OÜ on äriühing, mille üle omavad koondumise eelselt ühist valitsevat mõju Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond. Eesti Biogaas OÜ-l on tütarettevõtja Tartu Biogaas OÜ, mille põhitegevuseks on biogaasi tootmine ning sellest elektri- ja soojusenergia tootmine ja müük. Koondumise järgselt on Eesti Biogaas OÜ tegevuseks kavandatud biometaani tootmine tütarettevõtjate Tartu Biogaas OÜ, OÜ Vinni Biogaas ja OÜ Oisu Biogaas kaudu.

Osaühing ESTONIA on Eestis registreeritud ettevõtja, mille osakapitalist 82,2% kuulub Estonia Farmid OÜ-le ning ülejäänud jaguneb eraisikust väikeosanike vahel. Estonia Farmid OÜ ei kuulu kellegi valitseva mõju alla. Osaühing ESTONIA omab osalusi OÜ-s Oisu Biogaas (60%), OÜ-s Sõrandu Farm (100%), Kabala Agro OÜ-s (80,5%) ja Estonia Farmid OÜ-s (16,7%).

Estonia Farmid OÜ kontserni ettevõtjad (v.a OÜ Oisu Biogaas) on põllumajandusettevõtjad, mis tegelevad piima, liha, teravilja, rapsi tootmise ja turustamisega.

Osaühing Tammikus on Eestis registreeritud ettevõtja, mille üle omab valitsevat mõju füüsiline isik K. K. (isikukood [...]). Osaühing Tammikus omab 7%-list osalust OÜ-s Vinni Biogaas.

Osaühingu Tammikus põhitegevusalaks on piimakarjakasvatus ning teravilja ja õliseemnete kasvatus, lisaks osutab ettevõtja taime- ja loomakasvatuse abitegevusega seotud teenuseid.

OÜ Askoterm on Eestis registreeritud ettevõtja, mille üle omab valitsevat mõju füüsiline isik R. A. (isikukood [...]). OÜ Askoterm omab 46,5%-list osalust OÜ-s Vinni Biogaas.

OÜ Askoterm põhitegevusalaks on soojusenergia tootmine (kuuma vee tootmine, kogumine ja jaotus kütteks). Ettevõtjal on kaks katlamaja Vinni ja Pajusti alevikes. Lisaks põhitegevusele tegeleb ettevõtja joogivee pumpamise ning heitvee puhastamisega.

OÜ Oisu Biogaas on äriühing, mille osanikud on 4E Biofond OÜ (40%) ja Osaühing ESTONIA (60%). OÜ Oisu Biogaas põhitegevusalaks on elektrienergia tootmine biomassist.

OÜ Vinni Biogaas on Eestis registreeritud ettevõtja, mis kuulub koondumise eelselt OÜ 4E Biofond (46,5%), OÜ Askoterm (46,5%) ja Osaühingu Tammikus (7%) ühise valitseva mõju alla. Äriühingu põhitegevusalaks on elektrienergia tootmine biomassist.

3. Koondumise kontrolli kohaldamine

KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollitakse koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

Koondumise osaliste eelmise majandusaasta käive Eestis oli kokku üle 6 000 000 euro ja koondumise osaliste Eesti käive eraldi ületas nimetatud perioodil 2 000 000 eurot, mistõttu kuulub koondumine KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollimisele.

4. Koondumise menetlemise käik

Konkurentsiamet avaldas 16.03.2020 ülalnimetatud koondumise teate saamise kohta teate väljaandes Ametlikud Teadaanded. Asjast huvitatud isikud nimetatud koondumise kohta arvamusi ja vastuväiteid ei esitanud.

15.04.2020 tegi Konkurentsiamet otsuse nr 5-5/2020-011 täiendava menetluse alustamise kohta vastavalt KonkS § 27 lg 1 punktile 2 selleks, et teha kindlaks, kas koondumine võib oluliselt kahjustada konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.

Menetluse jooksul saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks erinevatele valdkonnaga seotud ettevõtjatele. Konkurentsiamet küsis ettevõtjalt, kas ja kuidas võib nimetatud koondumine mõjutada biometaani tootmise ja müügi valdkonda Eestis. Samuti uuris Konkurentsiamet potentsiaalse konkurentsi kohta valdkonnas, st ettevõtjate kohta, kes tõenäoliselt hakkavad lähitulevikus biogaasijaama baasilt biometaani tootmisega tegelema ning võimalikku hinnangut selle kohta, kui palju aega ja milliseid investeeringuid eeldab biogaasi baasilt biometaani tootmisega alustamine.

Küsitletud ettevõtjate seas olid maagaasi kui transpordikütuse (CNG) müüjad (JetGas OÜ, Aktsiaselts KROONING), biometaani tootjad (ROHEGAAS OÜ, Biometaan OÜ), mootorikütuste jaemüügiga tegelevad ettevõtjad (Circle K Eesti Aktsiaselts, aktsiaselts Olerex, Neste Eesti Aktsiaselts, AS TARTU TERMINAL, SEVENOIL EST OÜ). Samuti saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks koondumise teates nimetatud ettevõtjatele, kes tõenäoliselt hakkavad lähitulevikus biogaasijaama baasilt biometaani tootma.

5. Kaubaturud

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate (edaspidi asendatavate) kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 17.07.2006 määruse nr 69 Koondumise teate esitamise juhendi (edaspidi juhend) § 8 lg 3 punkti 1 kohaselt on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuks selline kaubaturg, kus tegutseb vähemalt kaks koondumise osalist või nendega

samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat ja koondumine tekitab vähemalt 15-protsendilise ühise turuosa. Sama paragrahvi lõike 3 punkti 2 kohaselt on vertikaalselt mõjutatud kaubaturuks iga kaubaturg, kus tegutseb üks või mitu koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, mis eelneb või järgneb kaubaturule, kus tegutseb mõni teine koondumise osaline või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, ning kus mõne osalise individuaalne turuosa või osaliste ühine turuosa on vähemalt 25 protsenti, olenemata sellest, kas nad on tegelikult müüja ja ostja suhetes või mitte.

Koondumise teate kohaselt kavatsevad koondumise osalised koondumise järgselt OÜ Eesti Biogaas kaudu tegeleda biometaani tootmisega. Koondumise eelselt koondumise osalistel biometaani tootmise osas tegevus puudub, seega juhendi tähenduses ei ole tegemist mõjutatud kaubaturuga. Biometaani tootmise alustamiseks on koondumise osalistel vajalik Tartu Biogaasi, Vinni ning Oisu olemasolevad biogaasijaamad ümber ehitada.

Koondumise teate kohaselt tekib horisontaalne kattuvus koondumise osaliste järgmistes äritegevustes:

- (i) elektrienergia tootmine ja hulgimüük, millega tegelevad Tartu Biogaas OÜ, OÜ Oisu Biogaas, OÜ Vinni Biogaas, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ, AS Eesti Gaas;
- (ii) soojusenergia tootmine, jaotamine ja müük, millega tegelevad Tartu Biogaas OÜ, OÜ Oisu Biogaas, OÜ Vinni Biogaas, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ, AS Eesti Gaas, OÜ Askoterm;
- (iii) biometaani jaemüük (transpordisektori kütusena), millega tegelevad AS Alexela, AS Eesti Gaas.

Koondumise osaliste tegevuses esineb vertikaalne seos elektrienergia tootmise ja hulgimüügi ning elektrienergia jaemüügi vahel (Alexela AS, AS Eesti Gaas).

Elektrienergia tootmine ja hulgimüük

Nii Konkurentsiamet kui ka Euroopa Komisjon on varasemalt käsitlenud eraldi turuna elektrienergia tootmise ja hulgimüügi kaubaturgu¹, sealhulgas on Konkurentsiamet piiritlenud kaubaturu geograafilise ulatuse piiritlenud Eesti ja Soomega. Alexela Varahalduse AS kontserni ettevõtjatest toodab elektrit Kiviõli Keemiatööstuse OÜ, AKTSIASELTSi INFORTAR kontserni ettevõtjatest toodab elektrienergiat AS Eesti Gaas neljas päikeseenergiajaamas Pärnus ning koostootmisjaamas Tallinnas.

Isegi kui hinnata elektrienergia tootmist ja hulgimüüki vaid Eestis, jäävad koondumise teate kohaselt koondumise osaliste turuosad kokku alla 15%. Statistikaameti andmete kohaselt² toodeti 2019. aastal Eestis kokku 7529 GWh elektrit. OÜ Eesti Biogaas tootis ja müüs elektrienergiat 2019. aastal ligikaudu [...] GWh, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ tootis elektrit [...] GWh ning AS Eesti Gaas müüs elektrit [...] GWh. Seega on koondumise osaliste ühine osakaal elektrienergia tootmisel ning hulgimüügil Eestis ligikaudu [0-5]% ning Eestit ja Soomet hõlmaval elektrienergia tootmise ja hulgimüügi kaubaturul veel väiksem, mistõttu ei ole antud juhul tegemist horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga juhendi tähenduses.

¹ Konkurentsiameti 06.11.2018 otsus nr 5-5/2018-068 Enefit Green AS / Nelja Energia AS, Euroopa Komisjoni otsused M.7927 – EPH/ENEL/SE ja M.8660 – Fortum/Uniper

² Statistikaamet, Elektrienergia tootmine (kuu) <https://www.stat.ee/34171>

Soojusenergia tootmine, jaotamine ja müük

Koondumise osaliste ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate äritegevused kattuvad ka soojusenergia tootmisel ja müügil, millega tegeleb Alexela Varahalduse AS kontserni ettevõtjatest Kiviõli Keemiatööstuse OÜ, AKTSIASELTSi INFORTAR kontserni ettevõtjatest AS Eesti Gaas ning Alexela Varahalduse AS-i ja OÜ 4E Biofond ühise valitseva mõju alla kuuluva Eesti Biogaas OÜ tütarettevõtja Tartu Biogaas OÜ, samuti OÜ Oisu Biogaas, OÜ Vinni Biogaas ja OÜ Askoterm.

Konkurentsiamet on oma varasemas praktikas³ käsitlenud soojusenergia tootmise, jaotamise ja müügi kaubaturgu ja leidnud, et kaugküte hõlmab kahte vertikaalselt seotud tegevust: soojusenergia tootmist ning kaugküttevõrgu kaudu jaotamist ja müüki lõpptarbijatele. Soojusenergia tootmise kaubaturg hõlmab kõiki neid soojusenergia tootjaid, kes tegutsevad konkreetsest kaugküttevõrgust sellisel kaugusel, et selle kaugküttevõrgu soojusega varustamine on majanduslikult otstarbekas. Soojuse jaotamise kaubaturg hõlmab konkreetsetes võrgupiirkonnas tegutsevat võrguettevõtjat. Reeglina tegutseb soojuse jaotajana (lõpptarbijale müüjana) vaid üks ettevõtja, kelle valduses on vastavat territooriumi kattev kaugküttevõrk.

Vastavalt koondumise teates esitatule ei teki koondumise osaliste tegevuste vahel horisontaalselt mõjutatud kaubaturgu, kuna koondumise osaliste soojusenergia tootmise jaamad asuvad erinevates geograafilistes piirkondades ning need ei konkureeri omavahel. Tartu Biogaas OÜ müüb soojusenergiat Tartu maakonnas, Ilmatsalu alevikus; OÜ Vinni Biogaas müüb soojusenergiat lokaalselt Vinni alevikus, Vinni vallas ning OÜ Oisu Biogaas lokaalselt Oisu alevikus, Türi vallas. Koondumise osaliste poolt teenindatavad kaugkütte võrgupiirkonnad ei omavahel ühendatud ning puudub tehniline võimalus soojusenergia edastamiseks teistesse piirkondadesse.

Isegi kui hinnata koondumise osaliste turuosa soojusenergia tootmisel ja müügil Eestis, jääks see oluliselt alla juhendis kehtestatud 15% piirmäära. Statistikaameti andmete⁴ kohaselt toodeti 2019. aastal Eestis kokku 9399 GWh soojusenergiat. Koondumise osaliste ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate toodetud ja müüdnud soojusenergia koguseks 2019. aastal oli koondumise teate kohaselt [...] GWh ehk [0-5]%, seega ei ole antud juhul tegemist horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga juhendi tähenduses.

[.....
.....
.....].

Elektrienergia jaemüük

Elektrienergia tootmise ja hulgimüügiga on vertikaalselt seotud äritegevuseks elektrienergia jaemüük, millega tegeleb nii Alexela Varahalduse AS-i kontserni kuuluv Alexela AS kui AKTSIASELTSi INFORTAR kontserni kuuluv AS Eesti Gaas. Sarnaselt varasemale praktikale⁵ piiritleb Konkurentsiamet kaubaturu geograafilise ulatuse Eestiga.

³ Konkurentsiameti 22.02.2011 otsus nr 5.1-5/11-002 VKG Energia / Aktsiaselts Kohtla-Järve Soojus, lk 3

⁴ Statistikaamet, Soojuse tootmine (kuu) <https://www.stat.ee/34174>

⁵ Konkurentsiameti otsused 02.08.2018 nr 5-5/2018-051 AS Alexela Oil / 220 Energia OÜ, 220 Energia-lahendused OÜ ja 220 Energija SIA; 06.11.2018 nr 5-5/2018-068 Enefit Green AS / Nelja Energia AS

Koondumise teate ning Elering AS elektrisüsteemi ülevaate kohaselt oli 2019. aasta kogu elektrienergia jaemüügi turumaht 8646 GWh, millest Alexela AS müüs ligikaudu [...]GWh elektrienergiat ehk ligikaudu [5-10]% ning AS Eesti Gaas ligikaudu [...] GWh ehk ligikaudu [0-5]%. Seega kujuneb koondumise osaliste ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate ühiseks osakaaluks 2019. aastal elektrienergia jaemüügil Eestis ligikaudu [5-10]% ning tegemist ei ole horisontaalselt ega vertikaalselt mõjutatud kaubaturuga.

Biometaani tootmine ja hulgimüük

Koondumise teate kohaselt on OÜ Eesti Biogaas planeeritud äritegevuseks biogaasist biometaani tootmine ning koondumise eelselt OÜ Eesti Biogaas biometaani tootmise ja hulgimüügiga ei tegele. Koondumise järgselt on Eesti Biogaas OÜ tegevuseks kavandatud biometaani tootmine tütarettevõtjate Tartu Biogaas OÜ, OÜ Vinni Biogaas ja OÜ Oisu Biogaas kaudu.

Biogaasi saadakse anaeroobse kääritamise⁶ käigus ning see sisaldab suurima osisena metaani. Metaan ja teised põlevkomponendid võimaldavad biogaasi kasutada lokaalse energiaallikana. Kui biogaas puhastada ebavajalikest osistest, on teda võimalik suunata maagaasivõrku või kasutada transpordikütusena automootoris.⁷

Eesti Arengufond on hinnanud biometaani potentsiaalset aastast tootmiskogust Eestis kuni 4,7 TWh (450 mln m³), mille tooraineks oleks valdavalt biomass rohumaadelt (83%). Täiendavateks biogaasi allikateks on põllumajandustootmise jäägid (10%), tööstusprotsesside jäätmed (4%), prügilagaas (2%) ja muud jäätmed (1%).⁸ Biogaasi kütteväärtus jääb enamasti vahemikku 5–7 kWh/m³,⁹ sõltuvalt metaani sisaldusest antud biogaasis, mis omakorda sõltub kääritatava materjali toitainete sisaldusest, niiskusest ja jäätme tüübist.¹⁰

Eestis kasutatava maagaasi metaani sisaldus on ligi 98%, mis tähendab, et biometaani segamisel maagaasiga või selle sisestamisel gaasivõrku peab Eesti tingimustes biometaan sisaldama vähemalt 98% metaani. Kui biometaani kvaliteet vastab maagaasi omale, siis võib seda kasutada kõikjal kus kasutatakse maagaasi, sh surugaasi kasutatavates sõidukites.¹¹

Käesoleva koondumise puhul analüüsib Konkurentsiamet koondumise mõju biometaani tootmise ja hulgimüügi valdkonnale Eestis. Konkurentsiamet märgib, et antud juhul ei ole vajalik teha järeldusi selles osas, kas biometaani tootmine ja hulgimüük ning maagaasi tootmine ja hulgimüük kuuluvad samale kaubaturule.

⁶ Anaeroobne kääritamine on orgaanilise aine lagunemine bakterite toimet hapnikuta keskkonnas.

⁷ Elering AS, Gaasituru käsiraamat, lk 37 <https://elering.ee/gaasituru-kasiraamat>

⁸ Elering AS, Gaasituru käsiraamat, lk 110-111 <https://elering.ee/gaasituru-kasiraamat>, Biogaas rohtsest biomassist ja biometaani ressursid. Tallinn: Eesti Arengufond, Tallinna Tehnikaülikool, 2014 http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/8/8d/Eesti_Arengufond_Eesti_biometaani_programm_-_maakasutus_Vaheraport.pdf; samuti Eesti energiamajandus 2015, lk 112 http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2015/11/EAF_Eesti_energiamaajandus_2015.pdf

⁹ <https://energiatalgud.ee/index.php?title=Biogaas>

¹⁰ <http://eestibiogaas.ee/tootmine-ja-kasutamine/>

¹¹ Elering AS, Gaasituru käsiraamat, lk 106 <https://elering.ee/gaasituru-kasiraamat>

Majandus- ja taristuministri 15.09.2017 määruse nr 50 „Biometaanituru arendamise toetamise toetuse kasutamise tingimused ja kord“¹² kohaselt toetab riik biometaani tootmist kuni 31.12.2023. Määruse kohaselt on toetus ettenähtud biometaani tootjale tõendatud biometaani tarne eest lõpptarbijale nii transpordikütusena kui gaasisüsteemi kaudu (seejuures on toetuse määr kõrgem lõpptarbijale transpordikütusena tarnitud biometaani puhul).

Seega on riiklik regulatsioon toetanud biometaani tootmist ning eelkõige tarnimist transpordikütusena. 2019. aastal kasutati kogu toodetud 63 GWh biometaani ära transpordisektoris.¹³ Elering AS väljastas süsteemihaldurina 2019. aastal Eestis toodetud biometaani ulatuses tootjatele 63 080 (MWh) gaasi päritolutunnistust¹⁴, toodetud biometaanist 50 834 MWh toodeti reoveesetest ja 12 246 MWh sõnnikust ja biomassist. Koondumise teate kohaselt ja koondumise teate esitamise seisuga on investeeringute ja oskusteabe arendamise järgselt OÜ Eesti Biogaas hinnanguline tootmisvõimsus Tartu Biogaas OÜ-l [...] GWh aastas, OÜ-l Vinni Biogaas [...] GWh aastas ja OÜ-l Oisu Biogaas [...] GWh aastas. Kokku lisanduks kolme jaama tootmisest Eestis biometaani tootmisvõimsust ca [...] GWh, [.....].

Biometaani jaemüük

Biometaani tootmisele ja hulgemüügile vertikaalselt järgnev kaubaturg on biometaani jaemüük, mis kujutab endast biometaani müüki transpordisektori kütusena. Nii maagaasi kui ka biometaani jaotatakse gaasi ülekande- ja jaotusvõrkude kaudu. Praktikas ei ole võimalik eristada võrkudesse pumbatud taastuvatest allikatest toodetud biometaani ega fossiilset gaasi, seepärast peab lõpptarbijale müües konkreetne edasimüüja tagama, et konkreetselt biometaani osta soovivale kliendile müügiks on tal olemas piisaval määral päritolutunnistusi. Praktikas ei ole päritolutunnistuste turg biometaani osas arenenud ning tihti müüb tootja samale ostjale nii päritolutunnistuse kui ka biometaani (erinevalt elektrienergiast), kuigi teoreetiliselt käibivad mõlemad eraldiseisvalt.

Biometaani tarbimise tõendamiseks tuleb päritolutunnistus kustutada reaalse gaasitarbimise vastu gaasivõrgu (või eraldatud võrgu) mõõtepunktis. Biometaani päritolutunnistuse kustutamisel gaasimüüja (kaupleja) poolt gaasitarbimise vastu transpordisektoris väljastatakse biometaani TS sertifikaat, millega tarnijal ehk vedelkütusemüüjal on võimalik täita vedelkütuse seaduses sätestatud biokütuse segamise kohustust.¹⁵

Vedelkütuse seaduse¹⁶ kohaselt peab Eestis kütuse müüja ja tarnija poolt tarbimisse lubatud bensiini, diislikütuse, biokütuse ja maanteetranspordis kasutusse antud elektrienergia koguenergias biokütuse või lõpptarbimisse antud biometaani või elektrienergia koguenergia osakaal kalendriaasta kaalutud keskmise väärtusena olema kalendriaasta lõpuks vähemalt 10%. See nõue moodustab osa Eesti ning Euroopa Liidu kliimaeesmärkidest. Biokütuse kohustusliku osakaalu nõuet võib osaliselt või täielikult täita süsteemihalduri loodud

¹² RT I, 06.03.2019, 17

¹³ Elering AS, Biometaani päritolutunnistused <https://elering.ee/biometaani-paritolutunnistused-ja-statistika#tab0>

¹⁴ Päritolutunnistus on elektrooniline dokument, mis tõendab, et tootja on tootnud biometaani, vt Elering AS, <https://elering.ee/biometaani-paritolutunnistused-ja-statistika>

¹⁵ Vt eelmine

¹⁶ Vedelkütuse seaduse 1¹. peatükk, Biokütuse tarbimisse lubamine

digitaalse keskkonna vahendusel omandatud tarbimisse lubatud biokütuse ning lõpptarbimisse antud biometaani või elektrienergia koguenergia statistikaga.

Alexela Varahalduse AS ja AKTSIASELTSi INFORTAR kontsernide tegevuste vahel esineb horisontaalne kattuvus biometaani jaemüügi osas lõpptarbijatele (so biometaani müük transpordisektori kütusena).

Alexela Varahalduse AS müüb biometaani AS Alexela kaudu Alexela kaubamärki kandvas tanklavõrgustikus, kus pakutakse klientidele ka vedelkütuseid ning mitmed tanklad opereerivad ka nn mugavuspoode. AS Alexela müüb klientidele surugaasina nii biometaani kui ka maagaasi. AKTSIASELTSi INFORTAR kontserni äriühing AS Eesti Gaas opereerib automaattanklaid, mis müüvad ainult CNG-d, st kas fossiilse päritoluga surumaagaasi või biometaani. Teisi kütuseid või teenuseid AS-i Eesti Gaas tanklates ei pakuta.

Nagu eelnevalt biometaani tootmise ja hulgimüügi alajaotuses välja toodud, kasutati kogu 2019. aastal toodetud biometaan (63 GWh) ära transpordisektoris.

Lisaks biometaanile on transpordikütusena kasutatavad järgmised gaasilised kütused:

- LPG (*Liquified Petroleum Gas*) – veeldatud naftagaas. Kuulub fossiilkütuste hulka ning seda toodetakse sarnaselt bensiini ja diisliga. Kui on pakendatud balloonidesse, saab kasutada kodumajapidamistes.
- LNG (*Liquefied Natural Gas*) – veeldatud maagaas, on kõrgema energiatihedusega. Kasutatakse nt raskeveokite kütusena pikamaatranspordis, samuti laevades.
- CNG (*Compressed Natural Gas*) – biogaas, surugaas (koosneb peamiselt metaanist). Sõidukites on surumaagaas 200-250 baarise rõhu all.

Ostja seisukohalt ei ole biometaan ja surugaas tarbimis- ja muude omaduste poolest asendatavad veeldatud gaasidega. Kuigi lõpptarbija jaoks on maagaas ning biometaan keemiliselt asendatavad, erinevad biometaani ning maagaasi regulatsioonid üksteisest olulisel määral. Selle tulemusel täidavad biometaan ning maagaas koondumise teate esitaja hinnangul mootorikütuste müüjate jaoks erinevaid eesmärke ja ei ole nende eesmärkide kontekstis asendatavad. Müües maagaasi asemel biometaani, on kütusemüüjatel võimalik tekitada biometaani statistikat, mida saab omakorda kasutada tarbimisse lubatud bensiinis ja diiselkütuses nõutava biokomponendi osakaalu katmiseks. Koondumise teate esitajad on seisukohal, et transpordis kasutatav biometaan konkureerib vedelkütustesse biolisandina HVO¹⁷ segamisega. Eelnevaga seonduvalt arvestab „Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030“ just biokomponendiga vedelkütuste segamise asendumist biometaani tootmisega („biomassi kasvav kasutus fossiilsete materjalide asendajana“).¹⁸

Konkurentsiamet nõustub koondumise teate esitajaga selles osas, et riiklikult makstavad toetused ja täiendavalt loodud biometaani statistikaga kauplemise võimalus soodustab biometaani kasutamist transpordisektoris.

Kuivõrd käesolev koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsiolukorda biometaani ja surugaasi transpordikütusena müügil, ei ole kaubaturu täpne piiritlemine antud juhul vajalik

¹⁷ HVO - *Hydrotreated Vegetable Oil*, mis sisaldab traditsiooniliselt palmiõli ning erinevaid teisi aineid (PFAD, UCOME, FAME ja etanool).

¹⁸ Eesti Riiklik energia ja kliimakava aastani 2030 <https://www.mkm.ee/et/eesmargid-tegevused/energeetika/eesti-riiklik-energia-ja-kliimakava-aastani-2030>, lk 25

ning Konkurentsiamet hindab ühiselt biometaanide tootmise võimalikku mõju biometaanide transpordikütusena müügile (sh biokütuste statistikaga kauplemisele).

6. Menetluse käigus ettevõtjate esitatud seisukohad

Koondumise kontrollimise käigus kogus Konkurentsiamet teavet biometaanide tootmise ja müügi valdkonnaga seotud ettevõtjate, sealhulgas saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks MTÜ-le Eesti Biogaasi Assotsiatsioon, maagaasi kui transpordikütuse (CNG) müüjatele, biometaanide tootjatele ja potentsiaalsetele tootjatele (ettevõtjatele, kes tõenäoliselt hakkavad lähitulevikus biogaasijaama baasilt biometaanide tootmisega tegelema) ning mootorikütuste jaemüügiga tegelevatele ettevõtjatele. Konkurentsiamet palus vastajatel muuhulgas esitada teavet biometaanide ja surugaasi müügi kohta ning hinnang kaubaturgudele sisenemise ja koondumise võimaliku mõju kohta.

Koondumise mõju biometaanide tootmise valdkonnale on vastanud ettevõtjate hinnangul valdavalt neutraalne või pigem positiivne. Siiski märgiti, et OÜ Eesti Biogaas puhul on tegemist turuliidriga, mille eeldatav tootmismahut ületab senise biometaanide tootmise Eestis. Samal ajal kinnitasid kaks küsitletud ettevõtjat, et kavatsesid lähitulevikus samuti hakata tegelema biometaanide tootmisega, tuues välja oma väiteid kinnitavad konkreetsed asjaolud.

Ühtlasi toodi välja, et koondumise kaudu aset leidev biometaanide tootmismahut suurenemine aitab kaasa biometaanide ja surugaasi transpordikütusena jaemüügi suurenemisele, mis omakorda toetab keskkonnavalaseid eesmäärke. Biometaanide ühiselt tootmise puhul toodi võimaliku konkurentsi kahjustava aspektina välja eelkõige asjaolu, et nii Alexela Varahalduse AS kui OÜ 4E Biofond kontsern on tegevad ka transpordikütusena müüdava maagaasi (CNG) ja biometaanide ning biokütuse statistikaga kauplemise valdkonnas. Selline vertikaalne seos annaks AS-ile Alexela eelise biokütuse kohustuse täitmisel biometaanide statistika kaudu ning mõjutaks negatiivselt statistika kättesaadavust teiste ettevõtjate jaoks, kuivõrd koondumise järgselt kuuluks biokütuse statistika suures osas vaid koondumise osalistele. Konkurentsiamet käsitleb eeltoodud täpsemalt koondumisele hinnangu andmisel (p 7).

7. Hinnang koondumisele

Vastavalt KonkS § 22 lg 1 lähtub Konkurentsiamet koondumisele hinnangu andmisel vajadusest säilitada ja arendada konkurentsi, võttes seejuures arvesse kaubaturgude struktuuri ning tegelikku ja potentsiaalset konkurentsi, sealhulgas:

- 1) koondumise osaliste turupositsiooni, nende majanduslikku ja finantsjõudu ning konkurentide juurdepääsu kaubaturule;
- 2) juriidilisi või muid kaubaturule sisenemise tõkkeid;
- 3) kaupade nõudlust ja pakkumist;
- 4) ostjate, müüjate ja tarbijate huvisid.

KonkS § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.

KonkS § 13 lg 1 järgi omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda

arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi olemasolu eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Koondumise osaliste ühine turuosa jääb horisontaalselt kattuvatel kaubaturgudel (elektrienergia tootmine ja hulгимүүк ning soojusenergia tootmine, jaotamine ja müük) alla 15% ning vertikaalselt seotud kaubaturul elektrienergia jaemүүгил on ühine turuosa alla 25%, mistõttu ei ole tegemist mõjutatud kaubaturgudega.

Käesolev koondumine puudutab eelkõige biometaani tootmist. Samas oli Konkurentsiametil koondumise mõju hindamiseks vajalik täiendavalt kindlaks teha, kas ja kuidas võib koondumine (st ühiselt biometaani tootmine) mõjutada biometaani tootmisega seotud valdkondi, milleks on biometaani jaemүүк ja biokütuste statistikaga kauplemisega seonduv (olukorras, kus toodetud biometaani kasutatakse viisil, et tekib biokütuste statistika).

Koondumise eelselt OÜ Eesti Biogaas biometaani tootmise (ja hulгимүүгига) tegele.

Elering ASi andmetel toodeti Eestis 2018. aastal 40 GWh ja 2019. aastal 63 GWh biometaani ning samas mahus väljastati tootjatele ka gaasi päritolutunnistusi. Eestis hakkasid alates 2018. aastast biometaani tootma Rohegaas OÜ, kes kasutab toormena reoveeset ja Biometaan OÜ, kes kasutab toormena sõnnikut ja biomassi. Juhul kui hetkel biometaani tootvad Rohegaas OÜ ja Biometaan OÜ toodaksid biometaani täisvõimsusel, moodustaks kogu Eesti biometaani tootmine aastas ligikaudu 155 GWh. Samas Eesti riiklike eesmärkide kohaselt peaks Eesti 2022. aasta biometaani tootmine küündima 295 GWh-ni. Koondumisega siseneb biometaani tootmise valdkonda uus ettevõtja, mis toetab biometaani tootmisega seotud riiklike eesmärke.

Koondumise teate kohaselt kavatsevad koondumise osalised 2020. aasta jooksul alustada biometaani tootmisega Vinni ja Ilmatsalu jaamades ning sel perioodil hinnatakse biometaani võimalikuks tootmismahuks [...] GWh. Edaspidi, kui koondumise osalised alustavad biometaani tootmist ka Oisu jaamas, tootmismahut suureneb ning koondumise osalised prognoosivad, et biometaani tootmine ulatub kuni [...] GWh-ni ([.....]).

OÜ Eesti Biogaas puhul oleks tegemist ühest küljest suurimat tootmismahutu omava turuosalisega ning teisest küljest ühissetevõtjaga, mille emaettevõtjate äritegevus on muuhulgas seotud biometaani transpordikütusena müügi ja biokütuste statistikaga kauplemisega.

Biometaani tootmisega tegeleb lisaks koondumise osaliste poolt moodustavale ühisele ettevõtjale veel kaks ettevõtjat. Samas on tegemist riiklikult toetatud valdkonnaga, mis võib soodustada lähiajal uute ettevõtjate kaubaturule sisenemist. Näiteks on võimalik biometaani tootmist alustada olemasolevate biogaasijaamade baasilt. Koondumise menetlemise käigus uuris Konkurentsiamet võimalike uute biometaani tootmisega alustavate ettevõtjate kohta. Ettevõtjatele saadetud teabe saamise taotluste vastustest selgus, et lähitulevikus kavatsevad biometaani tootmist alustada vähemalt kaks ettevõtjat (Eesti Keskkonnateenused AS ja AS Trigon Dairy Farming Estonia).

Mitmed ettevõtjad on koondumisega seotud võimaliku ohuna välja toonud biometaani statistika kättesaadavuse vähenemise ning asjaolu, et koondumise järgselt võib AS Eesti

Gaas müüa kogu tekkiva statistika üksnes AS-ile Alexela. Biometaani statistikaga kauplemine toimub selliselt, et esmalt müüvad biometaani tootjad päritolutunnistused (ja toodetud biometaani) gaasimüüjatele. Biometaani statistika kuulub seejärel gaasimüüjatele ning vedelkütuse müügiga tegelevad ettevõtjad omakorda ostavad (kahepoolsete lepingute alusel) statistikat gaasimüüjatel.

Seega ei ole AS Alexela ning AS Eesti Gaas ainsad võimalikud biokütuste statistika müüjad. Mõlemal ettevõtjal on küll olemas surugaasi tanklate võrgustikud, kuid kaubaturule on lisandunud ka teisi surugaasi jaemüüjaid (nt Aktsiaselts KROONING, JetGas OÜ ning hiljuti AS-iga Tallinna Linnatransport lepingu sõlminud ettevõtjad Bioforce Infra OÜ, CNG Fuels LTD ja ICP Solutions OÜ, mis rajavad Tallinnasse busside teenindamiseks kaks suurt surugaasi tanklat).

Samal ajal on kõigil mootorikütuste jaemüügiga tegelevatel ettevõtjatel soovi korral võimalik hakata müüma surugaasi¹⁹, sh biometaani ja selliselt ise statistikat toota (statistika tootmise eelduseks on biometaani ostmise tootjalt).

Konkurentsiameti hinnangul, arvestades menetluse käigus kogutud teavet, ei ole alust eeldada, et koondumise kaudu muutuvad senisest ebasoodsamaks vedelkütuse seadusest tuleneva biokohustuse täitmise võimalused (sh biometaani statistika kättesaadavus) teiste ettevõtjate jaoks. Koondumisega kavatakse OÜ Eesti Biogaas alustada biometaani tootmisega, st suureneb biometaani tootmine ja seeläbi ka biometaani statistika.

Koondumine puudutab ühiselt biometaani tootmist (moodustatakse ühissettevõtja, mille tegevus on kavandatud pikaajaliseks ja iseseisvaks). Alexela Varahalduse AS ja OÜ 4E Biofond vaheline koostöö ei laiene ettevõtjate teistele tegevusvaldkondadele. Biometaani statistika kauplemise osas nõustub Konkurentsiamet koondumiste osaliste argumentidega, et biometaani statistika automaatne müük AS Eesti Gaas poolt AS-ile Alexela ei oleks majanduslikult otstarbekas. [.....] Ühtlasi on igal mootorikütuse jaemüüjal võimalik oma kohustus täita biokütuse lisandiga või elektrienergiast tuleneva statistikaga, st biometaani statistika on üks mitmest võimalusest vedelkütuse seadusest tuleneva biokütuse kohustusliku osakaalu nõude täitmisel.

Eeltoodud arvestades on Konkurentsiamet seisukohal, et käesoleva koondumise tulemusena ei muutu kaubaturgude struktuur sellisel viisil, mis kahjustaks oluliselt konkurentsi. Samuti ei tekita ega tugevda käesolev koondumine turgu valitsevat seisundit KonkS § 13 lg 1 tähenduses ühelgi koondumisega seotud kaubaturul. Seega ei esine käesoleva koondumise puhul KonkS § 22 lg 3 nimetatud asjaolusid, mis tingiksid koondumise keelamise.

Eeltoodust lähtudes ja KonkS § 27 lg 2 punktist 1 juhindudes

otsustan

anda luba Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond ja Eesti Biogaas OÜ, Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond, Osahing ESTONIA / OÜ Oisu Biogaas ning

¹⁹ Koondumise teate kohaselt asub 158 vedelkütuse tanklat gaasitrassile lähemal kui 200 meetrit ning selline lähedus muudab lihtsaks tanklatesse gaasitankurite paigaldamise.

Alexela Varahalduse AS, OÜ 4E Biofond, Osühing Tammikus, OÜ Askoterm / OÜ Vinni Biogaas koondumisele.

KonkS § 27 lg 6¹ kohaselt peavad koondumise osalised koondumise jõustama kuue kuu jooksul koondumiseks loa andmise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Konkurentsiamet võib koondumise osalise põhjendatud taotluse alusel seda tähtaega ühe korra pikendada kuni ühe aastani.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
Peadirektor

*Konkurentsiameti 22.06.2020 otsuse nr 5-5/2020-017
ärakiri on samane originaaliga. Ärakirjast on välja
jäetud isikuandmed ja ärisaladused, vastavad kohad on
tekstis tähistatud nurksulgudega*

/Kairi Kaasik-Aaslav/ 07.07.2020